

1.9 Сутність та особливості оцінки інвестиційної привабливості підприємств в контексті гарантування економічної безпеки

Актуальність. Проведення повного аналізу економічної безпеки підприємства неможливе без оцінки рівня його інвестиційної привабливості. Наявність такої інформації необхідна не лише власникам підприємства, вона дає можливість інвесторам і кредиторам оцінити підприємство з точки зору його перспективності, привабливості щодо впровадження проектів інвестування та кредитування; інвестиційна привабливість виступає як характеристика, що надає можливість сформуванню інвестору уявлення про стан об'єкту інвестування, надійність майбутньої інвестиції, очікувані результати від вкладання та використання коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремим питанням економічної безпеки присвячена значна кількість наукових праць. Зокрема, досить велика кількість питань щодо сутності, структури, особливостей економічної безпеки знайшли своє відображення у працях російських та українських вчених, таких як А. Гальчинського, В. Геєця, С. Глаз'єва, О. Гончаренко, М. Єрмошенка, Я. Жаліла, Т. Ковальчука, В. Мунтіяна, Є. Олейнікова, В. Сенчагова, А. Сухорукова, В. Шлемка, А. Шовгенова та інших. Поряд із цим провідні науковці присвячували достатню увагу питанню оцінки інвестиційної привабливості підприємства, зокрема це питання вже було висвітлено у роботах І. О. Бланка, М. В. Стирського, В. М. Хобти, М. В. Леснікової, А. В. Мешкова, М. В. Ідрісова та інших науковців.

Метою даної статті є дослідження сутності інвестиційної привабливості, визначення та узагальнення основних методик її оцінювання в контексті гарантування економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Існує безліч підходів до тлумачення інвестиційної привабливості підприємства, зокрема Агентство з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій¹²¹ розглядає інвестиційну привабливість як рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних чи інших вимог або інтересів інвестора щодо конкретного підприємства, яке може визначитися чи оцінюватися значенням відповідних показників. Однак з визначення слідує, що одне і те саме підприємство може

¹²¹ Агентство з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій (наказ агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 22.02. 1998 № 22//Офіційний вісник України. - 1998. - № 13. с. 211

мати різний ступінь інвестиційної привабливості залежно від вимог і інтересів потенційних інвесторів.

А. А. Агеєнко дає таке тлумачення: інвестиційна привабливість – це узагальнююча характеристика сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних тощо передумов, що визначають доцільність інвестування в ту або іншу господарську систему¹²². Згідно даного визначення, умови інвестування є важливими, проте не виключними факторами для визначення інвестиційної привабливості підприємств. Відповідно до визначення, яке дає Л. М. Алексеєнко, інвестиційна привабливість характеризується як економічна та соціально-економічна доцільність інвестування, підвищення ефективності залучення інвестиційних ресурсів для розвитку підприємств, що базується на погодженні інвесторів та можливостей інвестора та реципієнта для забезпечення досягнення цілей для кожного з них при прийнятному рівні доходності і ризику інвестицій¹²³. Проте в даному випадку ефективність і доцільність інвестування не завжди прямо пов'язані з інтересами суб'єктів інвестування; інвестиційна привабливість описується показниками, що математично відповідають обмеженням доходності і ризику.

Узагальнюючи вищенаведену інформацію, та враховуючи, що різні інвестори можуть мати різні цілі інвестування, інвестиційно привабливим можна вважати таке підприємство, яке за своїми показниками буде найповніше відповідати вимогам інвестора. Таким чином, інвестиційна привабливість підприємства - це одностороння характеристика об'єкта інвестування, яка визначається потенційним інвестором з метою ефективного розвитку свого бізнесу і підвищення ринкової конкурентоспроможності.

На інвестиційну привабливість підприємства впливає ряд факторів, які можна поділити на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх факторів відносять наступні: галузь, місцезнаходження, відносини з владою та власника. В свою чергу, внутрішніми факторами, що визначають інвестиційну привабливість підприємства є: виробничий потенціал, фінансовий стан, менеджмент та інвестиційна програма.

122 Агеєнко А.А. Методологические подходы к оценке инвестиционной привлекательности отраслей экономики региона и отдельных хозяйствующих субъектов / А.А. Агеєнко // Вопросы статистики. – 2003. – № 6. – С. 48

123 Алексеєнко Л. М. Економічний словник: банківська справа, фондовий ринок : укр.-англ.-рос. тлумачн. сл. / Л. М. Алексеєнко, В. М. Олексєнко, А. І. Юркевич - К. : ВД «Максимум», 2000. - С. 117.

Аналіз наукової літератури виявив зростаючий інтерес до проблем привабливості підприємств, але переважно з точки зору оцінки фінансового стану, вартості підприємств та визначення інтегральних показників оцінки фінансово-інвестиційної привабливості, агрегованих на основі великої кількості показників дальності підприємств. Недостатньо приділено уваги дослідженню привабливості підприємств — об'єктів інвестування з урахуванням впливу на неї всієї сукупності зовнішніх і внутрішніх складових, їх класифікації, методології та методики аналізу стосовно всіх сфер діяльності, а не тільки в контексті окремих галузей господарювання.

Наявність повноцінних і коректних методик дозволила б підприємствам самостійно й регулярно проводити оцінку своєї інвестиційної привабливості та звертати увагу на проблемні ділянки, з метою коригування своєї діяльності в даних напрямках. Очевидно, що інвесторамі необхідна вичерпна інформація про сильні та слабкі сторони підприємства. Тому, одним з головних завдань, що стоять перед інвестором, є вибір в якості об'єктів інвестування таких підприємств і фінансових інструментів, які мають найкращі перспективи розвитку та можуть забезпечити найбільш високу ефективність інвестицій.

Нині існує велика кількість методик оцінки інвестиційної привабливості, які ґрунтуються на аналізі різноманітних сфер функціонування підприємств і відрізняються цільовим та функціональним призначенням, системами показників, алгоритмами розрахунку, інформаційним забезпеченням тощо. Однак оцінку інвестиційної привабливості підприємства необхідно проводити з позицій системного підходу, заснованого на єдності та взаємодії технічних, географічних, трудових, організаційних, екологічних, ресурсних, фінансово-економічних, правових, комерційних характеристик об'єкта інвестування.

До методів оцінки інвестиційної привабливості підприємства належать:

1. Методи, що ґрунтуються на оцінці ефективності господарської, інвестиційної і фінансової діяльності:

- методи розрахунку фінансової ефективності окремих інвестиційних проєктів в умовах непевності, ризику, обмеженості фінансових ресурсів;

- методи, що ґрунтуються на аналізі нефінансових показників;

- методика на основі фінансових показників.

2. Методи, що передбачають розрахунок інтегрального показника, що характеризує діяльність підприємства:

- інтеграція фінансових і нефінансових показників;
- методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості;
- об'єктний аналіз.

Комплексна оцінка інвестиційної привабливості повинна відповідати таким критеріям:

- характеризувати інвестиційну привабливість, виходячи з інтересів не лише самого підприємства, а й окремих груп інвесторів;
- з метою отримання більш чіткого уявлення про реальний фінансовий стан об'єкта інвестування, в процесі їх оцінки необхідно використовувати методи фінансового аналізу;
- містити оптимальну кількість критеріїв і показників оцінки, що характеризують окремі складові інвестиційної привабливості підприємства;
- чітко визначати перспективи реалізації інвестиційних проєктів для всіх учасників процесу інвестування¹²⁴.

Для підвищення інвестиційної привабливості та забезпечення економічної безпеки, промислові підприємства можуть вживати таких заходів:

1) розробка й реалізація довгострокової стратегії розвитку, що для потенційних інвесторів буде відображенням довгострокових перспектив розвитку суб'єкта господарювання та адекватність менеджменту підприємства умовам здійснення його діяльності;

2) здійснення ефективного бізнес-планування, що враховує всі аспекти здійснення фінансово-інвестиційної діяльності господарюючого суб'єкта та дає можливість потенційному інвестору провести оцінку його вартості, а, отже, оцінку вартості капіталу, вкладеного у нього, і обґрунтування потенціалу розвитку об'єкта інвестування;

3) проведення юридичної експертизи і приведення установчих документів підприємства у відповідність до чинного законодавства, що для потенційних інвесторів являється підтвердженням права власності засновників (акціонерів) на майно (частину майна) господарюючого суб'єкта;

4) створення хорошої кредитної історії підприємства, що для

124 Бубенко П.Т. Методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості підприємства [Електронний ресурс] / П. Т. Бубенко, Г. А. Шаханова // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Сер.: Технічний прогрес та ефективність виробництва. - 2013. - № 66. - С. 100-106. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vcpitp_2013_66_17.pdf

потенційних інвесторів є гарантією наявності досвіду у сфері залучення й освоєння зовнішніх інвестицій, а також своєчасного й повного виконання зобов'язань перед кредиторами й інвесторами-власниками;

5) здійснення заходів щодо реформування (реструктуризації) підприємства, метою яких є приведення діяльності підприємства у відповідність до змін умов господарювання і розробленої стратегії його розвитку.

Висновок. Інвестиційна привабливість підприємства відіграє вагомую та надзвичайно важливу роль в активізації інвестиційних процесів. В умовах обмеженості ресурсів та гострої конкуренції між підприємствами за одержання ресурсів, у тому числі і фінансових, на перший план виходить питання про створення у інвесторів уявлення про підприємство, як привабливий, а головне економічно безпечний об'єкт інвестування – тобто, формування його інвестиційної привабливості. Також чимала роль визначення інвестиційної привабливості підприємств полягає в тому, що потенційних інвесторів необхідно переконати в доцільності вкладень за допомогою конкретних показників, які розраховуються в процесі здійснення її оцінки. Тому постає важливе питання якомога більш чіткої та однозначної оцінки підприємства з точки зору привабливості та безпечності для інвесторів.

Отже, проведення оцінки інвестиційної привабливості дозволяє підприємствам комплексно оцінити власну привабливість підприємства з точки зору залучення інвестицій, а інвесторам - зробити оптимальний вибір об'єктів інвестування з урахуванням мінливості факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

1.10 Інноваційна складова забезпечення економічної безпеки підприємств залізничного транспорту

В сучасних умовах здійснення господарської діяльності відповідно до принципів ринкової економіки питання забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання набувають особливої актуальності. Зважаючи на корпоратизацію підприємств залізничного транспорту, окрему увагу необхідно приділити визначенню ризиків для здійснення фінансово-економічної та господарської діяльності, здійснювати їх економічну оцінку, а також визначити напрямки для попередження критичних ситуацій або мінімізації негативних наслідків.

Враховуючи ті трансформаційні процеси, які відбуваються в економіці країни, зокрема й на транспорті, актуальною є